

Posudek oponenta disertační práce na téma:

Výuka angličtiny jako globálního jazyka v rámci celoživotního vzdělávání

Autorka: Mgr. Jana Gabrielová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jaroslav Mužík, DrSc.

Předložená práce je rozdělená do čtyř základních kapitol a závěru práce s rozsahem 121 číslovaných stran + přílohy práce. Text ovšem není psán dle normovaného rozložení stran a je výrazně zúžen a celkově se tedy může jednat o cca 90 – 100 stran.

V úvodu práce je uvedeno, že jejím hlavním cílem je vytvoření komplexního pohledu na fenomén globálního jazyka, jeho vymezení vůči původnímu pojmu cizí jazyk a jeho roli v současném světě, zejména v Evropě. (s.11) Dále autorka mluví o rozpracovávání nových modelů výuky a učení se globálnímu jazyku a o zaměření na vzdělávání dospělých.

Můžeme sice souhlasit s autorkou, že „problém komplexního propojení angličtiny a procesu globalizace a vynoření se angličtiny jako globálního jazyka přesahuje hranice jazykovědy ...“ (s.9), ale i tak je vážnou otázkou pro komisi, zda práce takto zaměřená splňuje, i při jejím interdisciplinárním pojetí, zařazení do oboru Andragogika. Stručný popis kapitol a pramenů (s. 11 – 13) a podobně i teze disertační práce ukazují, že se jen částečně jedná o řešení problematiky vzdělávání dospělých.

První kapitola: Jazyk, člověk a svět (s. 14 – 28)

V kapitole jsou objasňovány pojmy jako řeč či jazyk s odvoláním na literární zdroje. Přes stručné upozornění na úlohu jazyka a myšlení pro rozvoj společnosti se dostáváme k problematice jazyka jako cesty ke globální integraci se závěrečnými poznámkami k interkulturní komunikaci z hlediska filosofie jazyka. V textu se několikrát vyskytují původní citace v angličtině s následným překladem do češtiny.

Druhá kapitola: Vymezení pojmu: Angličtina jako... globální jazyk, anglické jazyky, mezinárodní jazyk nebo lingua franca. (s. 29 – 35)

Autorka čtivě vysvětluje uvedenou problematiku a s odkazem na řadu autorů dospívá k závěru, že angličtina se stává jazykem označovaným „lingua franca“ a tedy sloužícím pro mezinárodní užití. V závěru najdeme malou poznámku, že přes změny označení se málo mění vzdělávací praxe (s. 35).

Třetí kapitola: Angličtina v „globální vesnici“ (s. 36 – 48)

Zde autorka ukazuje, jak ekonomická globalizace ovlivnila globální rozšíření anglického jazyka a jen stručně s odkazem na Graddol (2006) na s. 37 zmiňuje, že jsou zde další trendy. Z hlediska andragogiky zde autorka měla více rozebrat problematiku výuky angličtiny, vlivu ICT na vzdělávání dospělých, př. globální vliv kurzů BBC aj. Jen okrajově je zmíněno upravování angličtiny na internetu, s. 38.

Na datech z roku 2006 ukazuje poměry rodilých mluvčích a ostatních uživatelů angličtiny a významné změny v tomto poměru za posledních 25 let (s. 42).

Podobně jako u předchozích kapitol, není uveden nějaký závěr z hlediska cíle práce či zaměření na andragogiku.

Následuje podkapitola 3.3 Standardizace jazyka a globalizace, která otevírá i pro vzdělávání dospělých zajímavá a potřebná témata, jež ovšem opět nejsou hlouběji z hlediska andragogiky rozpracována. Proč např. není dále rozebrána problematika „lingvistického imperialismu“ a mezinárodních jazykových škol či certifikace studia? Autorka např. v závěru kapitoly uvádí výčet tvrzení k modelu angličtiny jako lingua franca (s. 47-48) dle Wright (není specifikován rok?), ale nezaujímá žádné své stanovisko.

Kapitola č. 4: Výuka globálního jazyka (s. 49 – 94)

V první podkapitole Konec stávajících modelů výuky, se autorka krátce vrací k problematice angličtiny jako cizího jazyka, opět upozorňuje na tvrzení, že k zásadním změnám výuky nedošlo, ale nic více.

Podkapitola Modely výuky podle Graddola popisuje několik modelů výuky, nakonec na s. 55 dokonce oslovuje i problematiku u předškoláků a v závěru uvádí s odkazem na počítačový model, že vrcholem zájmu o výuku angličtiny bude právě rok 2010 (s. 55) s tím, že dojde k nástupu čínštiny, španělštiny a arabštiny.

To je dnes patrné i na internetu, ale tomu autorka v této souvislosti nevěnovala potřebnou pozornost. Můžete komentovat změny v užívání jazyka na internetu, co se změnilo v roce 2009 u domén?

Podkapitola 4.3 Angličtina jako lingua franca je zřejmě nosným tématem práce. Musím ovšem konstatovat, že obsah následných stránek spíše patří do jazykovědy a ne andragogiky.

Úvahy ve vztahu ke vzdělávání dospělých najdeme na s. 61, např. ELF jako demokratický prostředek a s. 62 = problematika didaktiky a socio-kulturního prostředí, potom se opět spíše přeneseme do fonologie (s. 64). Možné shrnutí v nevýhodách a výhodách je velmi stručné na s. 65 bez hlubšího rozboru.

Následují stručné popisy příkladů týkající se jednání ASEAN, Euro-English, či ELF v rámci evropských univerzit a zmínění angličtiny jako obchodního jazyka = necelá stránka textu.

V pojednání o jazykové politice EU (s. 72 – 75) rozhodně mohlo být uvedeno více zdrojů a určitě zde byla příležitost pro téma práce, tedy angličtinu a celoživotní vzdělávání atd. Vlastně zde není informace o problematice jazykové přípravy v ČR při vstupu do EU, pro předsednictví atd. Nic o specifiku jazyka v Bruselu a přípravě expertů?

Podobně povrchně bez rozepření tématu jde i následující část, která se vrací ke globálnímu jazyku a interkulturní komunikaci. Je zde konstatování (s. 77), že jedním z hlavních cílů jazykového vzdělávání se tedy stává interkulturní učení..., výše se mluví o humanizačních prvcích, ale opět bez podrobnějšího dotažení do celoživotního vzdělávání.

Následně jsou stručně zmiňována témata použití uměleckého textu či angličtina a alternativní globalizace (srovnej s třetí kapitolou) nebo třídění učebnic na aspektové a komplexní (s. 85) či zapojení mateřského jazyka do učebnic.

Podkapitola 4.8 je věnovaná lektorům angličtiny. Najdeme zde známé údaje o problematice učitelů a lektorů cizích jazyků v ČR či informace o proběhlém projektu ESF, ale o vzdělávání a vzdělávání se lektorů z pohledu andragogiky se nic nedozvíme, a to vnímám jako výrazný problém této práce celkově.

Závěr je kapitolou č. 5. Autorka zde shrnuje uvedené rozporuplné tendence v postojích ke globalizaci i angličtině a na s. 95 dole zmiňuje rozpor v zaměření angličtiny v Evropě, kde na úrovni primárního a sekundárního vzdělávání se orientuje na standardy britské angličtiny a u vzdělávání dospělých alespoň částečně zohledňuje globální rozsah angličtiny.

Je označen rozpor mezi teorií a praxí... nejednotnost s tím, že autorka zmiňuje tři přístupy ke globální angličtině (s. 96). Je uvedeno, že model ELF je u nás málo rozpracovaný a že by se měl opírat o interkulturní učení, které autorka považuje za nezbytnou součást výuky a učení se angličtině (s. 97). V posledních dvou odstavcích jsou tvrzení k lektorům a k celoživotnímu vzdělávání, jež ovšem v práci nejsou dostatečně doložena.

Soupis bibliografických citací obsahuje přes 120 zdrojů (nečíslováno). Přílohy obsahují schémata modelů a přehled jazykových zkoušek.

Celkové zhodnocení disertační práce:

Práce je názvem hraniční k oboru Andragogika, ale svým obsahem obor prakticky mívá. Není věnovaná pozornost celoživotnímu vzdělávání, pojmu, jenž je v názvu práce atd.

Práce neobsahuje vlastní primární data, neobsahuje výzkum, je možné ji asi řadit do tvůrčí kompilace. Bohužel její formální rozsah neodpovídá počtu uvedených stránek.

Ani z práce vlastní, ani z přiložených tezí disertační práce není zřejmá publikační činnost autorky, která je podmínkou obhajoby disertační práce na FF UK v Praze, a to je bod k objasnění při jednání komise.

Teze práce do značné míry přímo kopírují text z práce vlastní.

Práce je čtivá, ale nepřináší nové empirické poznatky.

Jak je patrné z posudku, je zde řada výhrad, které je nutné při vlastní obhajobě práce posoudit a objasnit komisi. Doporučuji, aby při obhajobě disertační práce komise věnovala pozornost jejímu přínosu pro obor Andragogika dle požadavků kladených na disertační práce na FF UK v Praze. Práci doporučuji k obhajobě s uvedenými výhradami.

V Chebu 13.5.2010